

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Фінансове забезпечення стратегії економічного розвитку слід розглядати з двох точок зору. Першій з них не приділялося достатньої уваги.

Нині триває робота, підсумки якої сьогодні необхідно започатковувати вже наступного року. Ці горизонти стосуються не тільки конкретних проблем бюджету-2005, 2006, 2007, а й проблем методології. Йдеться про програмно-цільовий підхід в управлінні бюджетним процесом. Що стосується результативності цього підходу, то поки що результатів у цій сфері немає, оскільки кожна стаття бюджетних витрат на всіх рівнях бюджету не обраховується і не реалізовується з позиції ефективності використання коштів. Якщо підходити до цього питання в такій постановці, то на сьогодні економічна наука фактично не дає змоги розв'язувати майже увесь спектр проблем. Почнемо з науки. Бюджетні кошти витрачаються фактично протягом останніх 10–12 років на підтримку науки, на її збереження, а не на результативність. Можна стверджувати те саме і про освіту. Здійснюються величезні, хоча й недостатні витрати на освіту, але результативності освіти і всього, що пов'язано з ефективністю використання коштів і забезпечення освітянського процесу, немає. Це стосується і решти складових.

Таким чином, якщо розглядати питання через таку призму, то доведеться відпрацьовувати і методологію оцінки, оскільки бюджетні витрати часто далеко не ринкові. Можна здійснювати статистику відповідних показників і організацію навчання кадрів знизу догори, щоб вони навчилися планувати бюджетні витрати саме з цієї точки зору. Тобто питання постає абсолютно в іншому ракурсі, якщо воно навіть виходить за рамки бюджетного процесу того періоду, на який розрахована програма. Отже, абсолютно необхідно започатковувати наукові роботи сьогодні. Було домовлено, що у бюджеті наступного року передбачатимуться відповідні кошти на проведення широкомасштабних робіт загальнодержавного плану. До цього буде залучений Державний комітет статистики. Є домовленість з групою вчених, які розроблятимуть програму, тощо. Що це означає? Робота, виконана протягом 2004 р., відкрила можливість консолідації планування, організації робіт великомасштабного характеру в цілому, бо без досвіду перейти до такої роботи і здійснити її, звичайно, неможливо.

Необхідно звернути увагу на те, що будь-який перехід до нової, досить серйозної методології передбачає необхідність забезпечення кадрами. Нещодавно було проведено всеукраїнське дослідження характеру діяльності у забезпеченні функцій працюючого апарату. Ці результати виявилися надзвичайно цікавими: дуже велика частина працюючого апарату на всіх рівнях не розуміє своїх функцій і не знає, як їх виконувати. Сьогодні органи влади мають переважно ієрархічно організовану структуру. У контексті згаданих завдань існують серйозні кадрові проблеми. Отже, проблема кадрів фінан-

сового сектора економіки на сьогодні є надзвичайно актуальною. Це кадри, які готуються у ВУЗах, та ті, що працюють.

Цілеспрямовано має бути організована система підготовки, а також принципово змінені підходи до перепідготовки кадрів податкової і фінансової системи. З часом, на шляху до здійснення цих принципових змін можуть виникнути досить серйозні перешкоди. І, можливо, сьогодні менш за все така проблема існує у банківській системі з погляду виконання даних функцій.

Якщо ж говорити про виконання всіх функцій у банківській системі на вимогу часу, то має місце абсолютно аналогічна проблематика. Міністерство фінансів, на наш погляд, є лідером в ініціюванні нової системи взаємодії з наукою, і, по суті, вона формується на перспективу. Тому можна зробити висновок, що з величезного спектра проблем, які необхідно розв'язувати, недостатньо кваліфікованих кадрів, кандидатів і докторів наук, які б глибоко знали проблематику з кожного актуального нині напрямку. Доцільно було б зібрати керівників кафедр, деканів факультетів, ректорів ВУЗів, провідних вчених і визначитися з підготовкою кадрів вищої кваліфікації, щоб протягом 2–3 років відбувся процес формування хоча б мінімальної кількості фахівців. На жаль, немає навіть реєстру фахівців в галузі фінансової науки. Цю проблематику слід поставити на порядок денний для того, щоб з часом могло сформуватися необхідне кадрове забезпечення вищої кваліфікації саме в цьому секторі економіки. Це питання надзвичайної державної ваги, оскільки у багатьох сферах навіть не зрозуміло, що відбувається, які складні механізми діють.

Другий спектр проблем більш стратегічного характеру: забезпечення процесу стратегічного розвитку економіки для розв'язання тих проблем, які постали на шляху входження в європейський світогосподарський процес. Якщо ж дійсно триває робота у контексті входження в ЄС, то потрібно розуміти, що в Союз слід входити гідно. Тому завдання визначеної стратегії щодо забезпечення стабільних і високих темпів є дуже важливими, оскільки йдеться про фінансову частину і необхідно звернути увагу на характер і масштаби цифр. Розробки Інституту економічного прогнозування свідчать, що найближчим десятиріччям масштаби фінансових залучень для фінансування економіки досягнуть рівня 200 млрд дол. У цій сфері абсолютну роль відіграють державні фінанси.

Розглянемо питання ренти. За оцінкою Інституту економічного прогнозування, розміри ренти становлять 17–18 млрд грн, держава контролює приблизно 20 % ренти, а в західних країнах – 80 %. Йдеться про мільярдні суми. Не випадково велася мова про питання ефективності використання і діяльності бюджетної системи в сфері контролю держави з точки зору формування використання ренти від обрахування до адміністрування, оскільки у цій системі економічних вимірів розв'язати проблему неможливо. З початком програми досліджень в другому півріччі 2004 р. в системі академії наук сформувалися певні кадри, а саме: в Одесі, в раді з вивчення продуктивних сил, в колишньому інституті економіки. Порушуються питання загальнодержавного значення, оскільки є той ре-

курс, на який потрібно орієнтуватися. Це стратегічна проблема бюджетної системи і зрозуміла вона перш за все Міністерству фінансів. Грунтовний підхід до навчання передбачає серйозну підготовку до розробки методологічної бази.

Сучасні темпи економічного зростання досить серйозно впливають на розвиток внутрішнього і зовнішнього ринку. Процес розширення на внутрішньому ринку має два джерела фінансових ресурсів, які надходять від реального сектора економіки і держави. Квартира, наприклад, в Тернополі коштує так само, як і в Києві. Уявіть, звідки ці гроші! Це трансферт експорту нашої робочої сили, внаслідок чого мають місце мільярдні доларові суми. Це знову-таки стратегічне завдання Міністерства фінансів та законодавчої влади. Все той же спектр забезпечення відповідно до умов залучення і повернення коштів. Адже населення повертає далеко не всі кошти, частину їх залишає за кордоном, тому держава їх втрачає. На території країн, де сьогодні працюють люди, створюються умови для того, щоб кошти, які заробляються, там і залишалися. Знову ж таки йдеться про кошти, розмір яких сягає кількох мільярдів доларів щороку.

Наступний блок питань пов'язаний з борговими запозиченнями. Сьогодні в Інституті економічного прогнозування відпрацьовано критерії, за якими можна здійснювати боргове запозичення (називалася цифра Пастирського договору) 60 % до ВВП.

Українська економіка нині перебуває в тому стані, в якому може обслуговувати лише 35 % боргу. При динаміці безвідсоткового зростання держава може розширювати запозичення відповідно до темпів економічного зростання, не збільшуючи навантаження на його обслуговування. Стратегія доволі зрозуміла, але її потрібно забезпечити відповідною політичною підтримкою з метою отримання прогнозованого результату.

Вивіз капіталу з України набагато більший, ніж його імпорт в Україну. Україна є донором зарубіжної економіки. Це питання має стратегічний характер і залишається поза увагою фінансових органів.

І насамкінець. Оскільки ресурси зовнішніх запозичень держави обмежені, є ще один ресурс так званих корпоративних запозичень (але наші корпоративні угруповання виходять на світові ринки досить повільно). Знову ж таки – це царина банківської фінансової системи, особливо системи Міністерства фінансів. Обсяги запозичень, які можна залучати протягом найближчих 10 років, становлять кілька мільярдів доларів без загрози фінансової дестабілізації, оскільки, за міжнародними критеріями, 65 % складає обсяг експорту. На сьогодні маємо лише 10 %.

Спектр таких запозичень досить широкий. І так має бути. Якщо не буде цілеспрямованих, відпрацьованих механізмів участі держави в цих процесах, розвиток економіки триватиме довго.